

Wie is de Waterwolf?

~ schilder en teken opdracht ~

CRUQUIUS
MUSEUM

Creatieve les in de klas voor groepen 4, 5, 6 en 7 gemaakt door Cruquius Museum in het kader van De Polderpioniers van Cpunt.

Juni 2026

Polderpioniers

Inleiding

In deze beeldende les ‘Wie is de Waterwolf?’ gaan leerlingen hun eigen waterwolf maken op papier met een techniek van vetkrijt en waterverf. De les wordt door de leerkracht zelf gegeven op school aan de hand van deze lesbrief.

Het is een creatieve voorbereiding op een bezoek aan het Cruquius Museum.

Voorbereiding voor en door de leerkracht

- De leerkracht verdiept zich in de geschiedenis van de droogmaking van het Haarlemmermeer en de geschiedenis van het Cruquius gemaal.
- De leerkracht zoekt een oude topografische kaart van de droogmaking van het Haarlemmermeer, die als inspiratiebron gebruikt kan worden om een ‘waterwolf’ in te ontdekken en te maken door de leerlingen.
- De leerkracht verdiept zich in de waterverf techniek in combinatie met vetkrijt, kaarsvet of fotolijm en regelt de materialen die voor de schilderopdracht nodig zijn.
- De leerkracht leest de lesbrief en les door; alle informatie in de brief is essentieel voor het slagen van de les.

Doelen

- De leerlingen hebben een historisch besef over de droogmaking van hun eigen omgeving (Haarlemmermeer).
- De leerlingen maken kennis met de Waterwolf. Wie was hij en hoe gevaarlijk was hij? Ze creëren zelf een eigen ‘waterwolf’ en gaan zelf een ‘gevecht’ aan met waterverf en vetkrijt als middel.

Kernwoorden

• Cruquius	• Haarlemmermeer
• Gemaal De Cruquius	• Waterverf
• Waterwolf	• Overstroming
• Droogmaking	• Geschiedenis

Lesopzet:

1 Verkennen van het Haarlemmermeer	15 min
2 Het verhaal van de Waterwolf	15 min
3 Schilder je eigen Waterwolf	45 min

Materiaal:

- Digibord
- Oude landkaart met het Haarlemmermeer (kan ook digitaal)
- Beeldmateriaal Cruquius en droogmaking
- Wit papier A3 of 50/65 cm, waterverf, schilderpaletten of papieren bekken met waterverf mengsel
- Wit vetkrijt, witte kaarsen, fotolijm
- Een ‘waterwolf’ voorbeeld van de uitwerking van de techniek

1 Verkennen van het Haarlemmermeer

Gebruik voor het verkennen van het Haarlemmermeer oude landkaarten op het digibord. Om deze te vinden ga naar 'afbeeldingen' van Google en type in 'landkaart droogmaking Haarlemmermeer'. Een mooi voorbeeld is deze kaart:

Kaart van de Haarlemmermeer door Bolstra. Het groeien van het meer is met lijnen ingetekend.

Gesprek met de klas

Bekijk met de leerlingen de kaart. Het is een kaart van toen de Haarlemmermeerpolder nog een meer was. Zijn er bekende plaatsen te zien? Wijs Amsterdam, Haarlem en Leiden op de kaart aan. Waar lijkt de vorm van het Haarlemmermeer op? Het Haarlemmermeer wordt ook wel de waterwolf genoemd. Kun je er een wolf in zien?

2 Het verhaal van de waterwolf

Het temmen van de Waterwolf

De Waterwolf bestaat eigenlijk niet echt. Maar stel je eens een groot, gulzig monster van water voor dat steeds meer land opeet!

Heel lang geleden waren er hier nog geen dijken. Daardoor stroomde er vaak water het land binnen. Op de plek waar wij nu wonen, lag toen een enorm groot meer. Eigenlijk waren het zelfs drie meren. Tussen die meren lagen kleine dorpjes.

Als het stormde, werden de golven heel hoog. Het water sloeg hard tegen de oevers aan en hapte steeds stukjes land weg. De mensen waren bang dat hun dorpen zouden verdwijnen door al dat water.

Er was een slimme man die vond dat er iets moest gebeuren. Hij heette Jan Adriaanszoon Leeghwater. Hij sloeg bij de dijkgraaf met zijn vuist op tafel en riep: “Dit wordt pompen of verzuipen!!!!!! Straks komt Amsterdam nog in gevaar!!!! Dit water is geen water, maar een.... Waterwolf”. Hij waarschuwde dat het meer steeds groter werd en zelfs een gevaar kon worden voor Amsterdam. Volgens hem moest de Waterwolf worden gestopt.

Meneer Leeghwater had gelijk; bij een zuidwester storm liep het water tot midden in Amsterdam! En de Waterwolf slokte dan grote stukken land op.

Uiteindelijk besloot koning Willem I om het meer droog te maken. Maar voordat dat kon gebeuren, moest er eerst een grote dijk en een brede waterweg rondom het meer worden aangelegd: de Ringvaart.

Dat was een enorme klus! Duizenden arbeiders kwamen uit heel Nederland om te helpen. Met scheppen groeven zij dag na dag in de modder. Het werk was zwaar en duurde wel vijf jaar. Toen was de Ringvaart klaar. Die is wel 60 kilometer lang!

Schets van stoomgemaal De Cruquius met het Haarlemmermeer

Daarna werden er drie grote stoomgemalen gebouwd, waaronder De Cruquius. Deze machines pompten dag en nacht water uit het meer. Vier jaren lang werkten ze onafgebroken door. Uiteindelijk was al het water weggepompt. Dat was wel 800 miljoen kubieke meter water! Via kanalen werd al dat water verder naar zee gebracht.

Het karwei was nog niet geklaard. In het lege meer moesten lange vaarten en sloten komen om droge voeten te houden. Wegen waren nodig. Wie op de Ringdijk stond, zag eerst een groene wildernis. Eindeloze rietvelden. De eerste boeren die hier kwamen, maakten lange dagen. Landarbeiders zwoegden voor weinig loon op de zware klei. Langzaam kwamen er steeds meer mensen wonen. Er ontstonden dorpen en steden. Veel later werd er zelfs een vliegveld aangelegd. Dat vliegveld kennen we nu als Amsterdam Airport Schiphol.

En hoe zit het nu met de Waterwolf?

Sommige mensen zeggen dat hij nog steeds bestaat. Niet als een echt monster, maar als herinnering en als een waarschuwing. Ze zeggen dat hij opgerold in de dijk ligt te slapen. Daarom moeten we goed voor onze dijken zorgen en moeten de gemalen blijven pompen. Want water blijft altijd sterk.

Misschien is de Waterwolf dus wel getemd, maar helemaal verdwenen is hij nooit!

Het kunstwerk De Waterwolf te zien langs de Drie Merenweg gemaakt door kunstenaarsduo Blok Lugthart.

3 Schilder je eigen Waterwolf

Met deze opdracht maken de leerlingen hun eigen fantasie Waterwolf. Na de verkenning van het Haarlemmermeer en het verhaal van de Waterwolf gaan leerlingen zelf aan de slag. Hoe denk jij dat de Waterwolf eruitzag?

Demonstreer de techniek van *‘onzichtbaar’ tekenen met wit krijt op wit papier*. Maak de afbeelding zichtbaar door daarna met gekleurde waterverf op de onderliggende tekening de Waterwolf zichtbaar te maken. Zie instructie:

Stap 1 Onzichtbaar tekenen

Teken met wit vet krijt op wit papier een wolf figuur.

Deze tekening is ‘onzichtbaar’ of slecht zichtbaar door het wit op wit tekenen.

Stap 2 Verf en water mengen

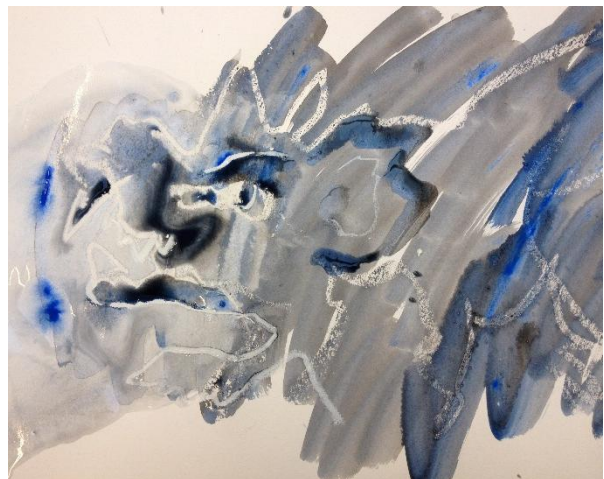
Meng de verf met flink wat water, zodat de verf ‘inkt-achtig’ wordt.

Hoe meer water, hoe minder kleur.

Stap 3 Schilderen

Breng de verf schilderachtig, met losse kwaststreken aan op de witte krijt tekening.

Het vet stoot de waterverf af, en het papier neemt de waterverf op. Zo wordt de Waterwolf zichtbaar.

Stap 4

Schilder langs de omtrek van de wolf wat kleurrijkere kwaststreken. Zo wordt de Waterwolf duidelijker van vorm.

Reflectie/presenteren

Maak de Waterwolf indien nodig nog meer zichtbaar door met kleurpotlood details te tekenen zoals ogen en haren op de inmiddels droge schilderijen.

Bespreek de eindresultaten met de leerlingen:

- Hoe heb je het aangepakt?
- Is de wolf zichtbaar?
- Welk karakter heeft jouw Waterwolf?

Bezoek aan het Cruquius Museum

Deze creatieve les is een mooie voorbereiding (of verdieping) op een bezoek aan het Cruquius Museum. Kijk op de website van het museum naar de mogelijkheden van een bezoek met de leerlingen: <https://cruquius-museum.nl/educatie>.

Voor meer informatie of het maken van een boeking neem contact op met educatie@shmdc.nl